

بررسی رابطه یادگیری خودراهبر با سازگاری تحصیلی و عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم

مهین قمی: کارشناس ارشد علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه علامه
طباطبایی، تهران، ایران.

زهرا مسلمی: کارشناس ارشد علوم تربیتی، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک،
ایران.

سید داود محمدی*: عضو هیات علمی، گروه روان پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

چکیده: یادگیری خودراهبر به یکی از اهداف اصلی آموزش و پرورش مبدل شده است. مطالعه حاضر با هدف بررسی رابطه یادگیری خودراهبر با سازگاری تحصیلی و عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد. در این پژوهش، نمونه ای شامل ۳۰۳ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انتخاب شدند. داده ها از طریق پرسشنامه یادگیری خودراهبر فیشر و پرسشنامه سازگاری تحصیلی بیکر و سریاک جمع آوری شد. اطلاعات با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل و رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان، تجزیه و تحلیل شدند. بین کل مقیاس یادگیری خودراهبر و زیر مقیاس های آن (مهارت خودکنترلی، رغبت به یادگیری و مهارت خودمدیریتی) با سازگاری تحصیلی و عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت و معناداری وجود داشت. همچنین بین سازگاری تحصیلی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری به دست آمد. نتایج آزمون t مستقل نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر در یادگیری خودراهبر کل ($P=0/04$) و دو بعد مهارت خودکنترلی ($P=0/02$) و رغبت به یادگیری ($P=0/01$) تفاوت معناداری وجود داشت. اما تفاوت میانگین مهارت خودمدیریتی در دانشجویان دختر و پسر به لحاظ آماری معنادار نبود. همچنین بین سازگاری تحصیلی دانشجویان دختر با پسر تفاوت معناداری وجود نداشت. اما بین عملکرد تحصیلی دانشجویان دختر با پسر تفاوت معناداری مشاهده شد ($P=0/001$). در نهایت، نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که یادگیری خودراهبر و عملکرد تحصیلی به شکل مثبت و معناداری پیش بینی کننده سازگاری تحصیلی هستند و حدود ۰/۲۳ از واریانس سازگاری تحصیلی از طریق این دو متغیر پیش بینی می شود. بر اساس نتایج به دست آمده، شایسته است که برنامه ریزان و دست اندرکاران آموزش عالی فرصتی را فراهم نمایند تا دانشجویان خودراهبر بودن برای یادگیری مادام العمر را فرا بگیرند تا از این طریق آنان را به یادگیرندگان فعال، اندیشه ورز، فکور، خودارزشیاب و سازگار مبدل سازند.

واژگان کلیدی: یادگیری خودراهبر، سازگاری تحصیلی، عملکرد تحصیلی.

*نویسنده ی مسئول: عضو هیات علمی، گروه روان پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

Email: mohammadi.sd@gmail.com

مقدمه

دوران تحصیل، دوره‌ای از زندگی است که در آن تغییرات شناختی و اجتماعی سریعی اتفاق می‌افتد. کنار آمدن با چنین تغییراتی مستلزم آن است که فرد از توانایی سازگاری مناسبی برخوردار باشد (اسپیر، ۲۰۰۰). فقدان سازگاری در دانشجویان می‌تواند به ترک تحصیل، تمایل به تغییر رشته و عدم پیشرفت تحصیلی منجر شود و علاوه بر این با عوارض روحی و روانی همراه باشد (وانگ و چن، ۲۰۰۶). سازگاری جریانی است که در آن فرد برای وفق دادن خود با فشارهای درونی و ملزومات بیرونی تلاش و کوشش به خرج می‌دهد (رید-ویکتور، ۲۰۰۳). چاپلین سازگاری را تغییر در فعالیت‌ها به منظور فائق آمدن بر موانع و ارضای نیازهای خود تعریف می‌کند. وی سازگاری را نوعی حل مسئله می‌داند که در آن ارگانسیم یا فرد نیازی دارد که نمی‌تواند با روش قبلی برآورده کند. در چنین موقعیت‌هایی، رفتار تغییر داده می‌شود تا این که پاسخ منجر به ارضا شود. فرد در حالت سازگاری نقش فعال‌تری در موقعیت ایفا می‌کند (زارعی و همکاران، ۱۳۹۱)؛ همچنین می‌توان گفت نگرش‌های فرد نسبت به دیگران، عادات اندیشیدن و شیوه‌های بیان آن‌ها، رغبت‌ها، آرزوها، طرح و برنامه‌ریزی‌های او در زندگی و به طور کلی نگرش‌های او نسبت به زندگی سازگاری کلی فرد را تشکیل می‌دهند (هیبارد و دیویس، ۲۰۱۱). در واقع یک فرد زمانی از سازگاری بهره‌مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی-اش رابطه‌ای سالم برقرار کند. در مقابل، محیط اجتماعی نیز در برگزیده‌ی خانواده، محل تحصیل، محیط کسب و کار و نظایر آن می‌باشد و اگر فردی نتواند با محیط خود به شیوه‌ای مطلوب رابطه برقرار کند، ناسازگار قلمداد می‌شود. علاوه بر این، سازگاری دارای عرصه‌های گوناگون نیز هست. یکی از مهمترین عرصه‌ها در زمینه‌ی سازگاری، مفهوم سازگاری تحصیلی می‌باشد (اردلان و چاری، ۱۳۸۹). سازگاری تحصیلی بیان‌کننده‌ی میزان تطابق با محیط آموزشی، مدرسان، هم‌کلاسی‌ها و محتوای دروس می‌باشد (میکائیلی منیع و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین سازگاری تحصیلی به مقدار انطباق فرد با شرایط،

محیط، انتظارات، درخواست‌ها و ساختارهای اجتماعی حاکم بر محیط آموزشگاه اشاره دارد (سامانی و چاری، ۱۳۹۲). در تعریفی دیگر سازگاری تحصیلی به ادراک دانشجو از کیفیت عملکرد تحصیلی خود مربوط می‌شود. رضایت از تکالیف درسی و شیوه انجام آن‌ها، رضایت از نمرات و کیفیت تدریس مربوط به این سازگاری است (لفکووتیز، ۲۰۰۳).

به طور خلاصه می‌توان بیان داشت که یکی از اهداف آموزش عالی تولید دانش‌آموختگانی خوب و با شخصیتی سالم و سازگار است. این موضوع با فلسفه آموزش و پرورش، که پرورش توان بالقوه افراد به صورت همه جانبه است، همخوانی دارد (نورین و همکاران، ۲۰۰۹). در خصوص رابطه سازگاری و انواع آن با سایر متغیرهای روان‌شناختی مطالعاتی صورت گرفته است، نتیجه این مطالعات حاکی از آن است که سازگاری با امید، تنشگرهای تحصیلی و انگیزش (میکائیلی منیع و همکاران، ۱۳۹۴)، حمایت دوستان و خانواده (صفاری‌نیا و هزاوه‌ای، ۱۳۸۷)، جهت‌گیری مذهبی (خداپناهی و خاکسار، ۱۳۸۴)، تحول اخلاقی (خادمی و همکاران، ۱۳۸۸)، خودکارآمدی (میکائیلی منیع، ۱۳۹۴؛ تجلی و اردلان، ۱۳۸۹)، انگیزه پیشرفت (سلیمانی و شعبانی، ۱۳۹۲) و سبک‌های تفکر (زارعی و همکاران، ۱۳۹۱) ارتباط مثبت دارد.

یکی از عوامل مهم یادگیری که به نظر می‌رسد در سازگاری تحصیلی دانشجویان مؤثر باشد و تا به حال مورد مطالعه قرار نگرفته است، یادگیری خودراهبر می‌باشد. یادگیری خودراهبر استراتژی ضروری برای یادگیری مادام‌العمر (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۲) و جزء جدایی‌ناپذیر حرفه پزشکی در نظر گرفته می‌شود که هنوز بهترین راه توسعه آن در آموزش بالینی ناشناخته مانده است. با توجه به پیچیدگی‌های موجود در رشته‌های پزشکی که مستلزم به کارگیری منش‌های برتر فکری و اتخاذ تدابیر فی‌البداهه در مواقع ضروری است (قیادی و همکاران، ۱۳۹۴)، خودراهبر بودن در یادگیری یکی از مهم‌ترین صلاحیت‌های حرفه‌ای دانشجویان محسوب می‌شود (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین نیاز وافر دانشجویان رشته‌های پزشکی به یادگیری مادام‌العمر و ایجاد مهارت‌های فرایندی در

گوس خودراهبری در یادگیری را حرکتی به سمت خودشکوفایی محسوب می‌نماید (بهروزی و همکاران، ۱۳۹۲). تحقق یادگیری خودراهبر در واقع زمینه‌ای برای خودشکوفایی یادگیرنده ایجاد کرده و او را در جستجوی پاسخگویی به نیاز تحقق استعداد خود، خلاقیت و جستجوگری در آموزش و یادگیری یاری می‌دهد. یادگیری خودراهبر از حیث میزان مسؤلیت-پذیری تقبل‌شده از سوی یادگیرنده بر یادگیرش حائز اهمیت بسیار است زیرا یادگیرنده خودراهبر کنترل یادگیری خود را بر عهده گرفته و مسؤلیت یاد گرفتن آنچه را که برای خویش مهم تلقی می‌کند را می‌پذیرد (فیشر و همکاران، ۲۰۰۱)

برای اینکه یادگیری با انگیزه بیشتر و عمیق‌تر اتفاق بیافتد و ماندگاری بیشتری داشته باشد، دانشجویان باید مهارت‌های یادگیری خودراهبر را بیاموزند و همچنین این مهارت‌ها به دانشجویان در کسب دانش، مهارت و نگرش‌های منحصر به فرد در رشد شخصی و حرفه‌ای‌شان کمک شایانی خواهد کرد. بنابراین، توانمندسازی دانشجویان برای کسب مهارت‌های لازم برای یادگیری خودراهبر باید یکی از اهداف نهایی کوریکولوم‌های آموزشی باشد. از این رو، تحول و تبدیل «یاددهی» به «یادگیری» ضرورت می‌یابد. این گذر مستلزم آن است که فرد شیوه آموختن را بیاموزد (ویلیامسون ۲۰۰۷). دوهرتی (Doherty) به نقل از بهروزی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی که به روی دانشجویان انجام داد، نتیجه گرفت که بین یادگیری خودراهبر و موفقیت در تحصیل رابطه وجود دارد. استیوارت (۲۰۰۷) نیز پژوهشی درباره‌ی آمادگی برای یادگیری خودراهبر در دانشجویان سال آخر مهندسی انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویانی که دروس آنها بر اساس خودراهبری بود عملکرد بهتری در دروس خود نسبت به افرادی که اینگونه نبودند، داشتند. در ایران نیز زارع و همکاران (۱۳۹۲) و بهروزی و همکاران (۱۳۹۲) نیز در پژوهش خود نشان دادند که بین آمادگی یادگیری خودراهبر دانشجویان با عملکرد تحصیلی آنها رابطه‌ی مثبت معناداری وجود دارد.

در جهان کنونی که انفجار دانش و تکنولوژی، تغییرات

آنها از ضروریات است (قبادی و همکاران، ۱۳۹۴). اگر یادگیرندگان در یادگیری، خودراهبر باشند موجب می‌شود که حتی پس از خروج از نظام آموزشی رسمی نیز دانش و صلاحیت‌های خود را به روز کنند (فیشر و کینگ، ۲۰۱۰).

یادگیری خودراهبر یک روش آموزشی است که می‌توان آن را برحسب میزان مسؤلیتی که فراگیر در رابطه با یادگیری خویش می‌پذیرد، تعریف نمود. آمادگی فراگیر برای درگیر شدن در یادگیری خودراهبر به عنوان درجه مالکیت بر نگرش‌ها، توانایی‌های فردی و ویژگی‌های شخصیتی لازم جهت خودراهبری در یادگیری تعریف شده است (نادی و سجادیان، ۱۳۹۰). همچنین ناولز یادگیری خودراهبر را فرایندی می‌داند که در آن، فراگیران با کمک یا به ابتکار خود، نیازهای یادگیری‌شان را تشخیص داده، ضمن تعیین اهداف یادگیری و شناسایی منابع انسانی و سایر امکانات ضروری برای یادگیری، راهبردهای مناسب برای یادگیری را انتخاب می‌کنند و در نهایت پیامدهای آن را مورد بازبینی و ارزش‌یابی قرار می‌دهند (چنگ و همکاران، ۲۰۱۰).

چهارچوب اصلی نظریه یادگیر خودراهبر بر این اساس استوار است که یادگیرنده چگونه از نظر باورهای فراشناختی، انگیزشی و رفتارهای یادگیری خود را سازمان‌دهی می‌کند. یادگیرندگان خودراهبر افرادی فعال و خودجوش هستند، یادگیری آنها هدفمند و معنادار است و با توجه به انگیزه بالا، یادگیری‌ایشان پایداری و تداوم خواهد داشت (حسنی، ۱۳۹۴). همچنین یادگیری خودراهبر یکی از ارکان اصلی توان حل مسأله است و در ایجاد صلاحیت بالینی در پزشکان فارغ التحصیل نقش عمده‌ای دارد. آگاهی اساتید از سطح یادگیری خودراهبر دانشجویان به آنها این امکان را می‌دهد که بتوانند طراحی آموزشی خود را منطبق با میزان آمادگی خودراهبر دانشجویان انجام دهند و مناسب‌ترین راهبرد تدریس را انتخاب کنند (فیشر و همکاران، ۲۰۰۱) همچنین یادگیری خودراهبر اعتماد به نفس فراگیران و ظرفیت آنان برای یادگیری مستقل در محیط‌ها و موقعیت‌های آموزشی و کاری چالش برانگیز را افزایش می‌دهد (چنگ و همکاران، ۲۰۱۰).

حیطه‌ی میل به یادگیری ۱۳ تا ۶۵، حیطه‌ی خودکنترلی ۱۵ تا ۶۰ و کل خودراهبری در یادگیری ۴۰ تا ۲۰۰ محاسبه گردید. یافته‌های فیشر و همکاران در استرالیا نشان داده است که پایایی کلی این ابزار به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳، برای زیر مقیاس خودمدیریتی ۰/۸۷، رغبت به یادگیری ۰/۸۵ و خودکنترلی ۰/۸۰ و همبستگی ماده - کل بین ۰/۲۶ تا ۰/۸۴ بوده است. همچنین، روایی این مقیاس به روش روایی سازه و با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی مطلوب گزارش شده است (نادی و سجادیان ۱۳۸۵). در مطالعه نعیمی و همکاران (۱۳۹۱) پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۲ به دست آمد. در مطالعه‌ی صفوی و همکاران (۱۳۸۹) پایایی مقیاس با روش آلفای کرونباخ برای کل ۰/۸۶ بود. همچنین در پژوهش قهرمانی و همکاران (۱۳۹۴) پایایی آزمون به روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۷۳ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۲، زیر مقیاس های خودکنترلی ۰/۸۳، رغبت به یادگیری ۰/۸۳ و خودمدیریتی ۰/۸۴ محاسبه گردید.

۲- مقیاس سازگاری تحصیلی: برای تعیین میزان سازگاری تحصیلی از خرده‌مقیاس پرسشنامه سازگاری با دانشگاه (S.A.C.Q) بیکر و سریاک که دارای ۲۴ گویه می‌باشد، استفاده شد. نمره آزمودنی در این مقیاس بین ۲۴ تا ۱۶۸ قرار می‌گیرد. نمرات بالاتر نشانگر سازگاری بیشتر می‌باشد. ویژگی‌های روان‌سنجی (S.A.C.Q: Student Adaptation to College Questionnaire) در مطالعات متعدد بررسی شده است. در مطالعه بیکر و سریاک ضرایب آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس سازگاری تحصیلی بالاتر از ۰/۸۰ بود (زارعی و همکاران، ۱۳۹۱). در پژوهش میکائیلی منبع (۱۳۸۹) که در بین دانشجویان ارومیه انجام شده بود مساوی ۰/۸۴ به دست آمده است. همچنین در پژوهش زارعی و همکاران (۱۳۹۱) نیز آلفا مساوی ۰/۸۳ بود. در پژوهش حاضر پایایی آزمون به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه گردید. محققان با اخذ برنامه کلاسی دانشجویان از مسئولان آموزش دانشکده‌های پزشکی، دندانپزشکی، پرستاری

و جهش‌های شگفت‌انگیزی را پدید آورده، لزوم توجه به یادگیری خودراهبر و سازگاری تحصیلی خصوصاً در نظام آموزش عالی امری ضروری و بدون تردید می‌باشد. با مرور پیشینه پژوهشی، پژوهشی که به طور مستقیم به بررسی رابطه بین یادگیری خودراهبر با سازگاری و عملکرد تحصیلی پرداخته باشد، یافت نشد. لذا با توجه به خلاء موجود پژوهش حاضر قصد دارد به بررسی رابطه بین یادگیری خودراهبر با سازگاری و عملکرد تحصیلی بپردازد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی است که در سال ۱۳۹۴ و دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد. در این مطالعه، از میان ۱۴۰۳ دانشجوی مشغول به تحصیل در این دانشگاه، ۳۰۳ دانشجو با استفاده از فرمول کرجسی و مورگان، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از ۶ دانشکده در بین دانشجویان شامل (پزشکی، دندان پزشکی، پرستاری و مامایی، پیراپزشکی، بهداشت و طب سنتی) و به نسبت جنسیت انتخاب شدند. معیار ورود دانشجویان، گذراندن حداقل یک ترم تحصیلی در این دانشگاه بود. بنابراین دانشجویان ترم اول به دلیل عدم داشتن معدل کل (برای تعیین میزان پیشرفت تحصیلی) وارد این پژوهش نشدند. داده‌های این پژوهش از طریق دو پرسشنامه مجزا شامل: پرسشنامه حالت فراشناختی و پرسشنامه سازگاری تحصیلی جمع‌آوری شد. عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز از طریق معدل کل ترم‌های قبل دانشجویان تعیین گردید.

۱- مقیاس آمادگی یادگیری خودراهبر (SDLRS: Self-Directed Learning Readiness Scale): این مقیاس یک پرسشنامه خودگزارشی با ۵۸ ماده از نوع لیکرت است که توسط فیشر و همکاران (۲۰۰۱) به ۴۱ و سپس ۴۰ ماده تقلیل یافت. این پرسشنامه سه حیطه خودکنترلی (۱۵ آیتم)، رغبت به یادگیری (۱۳ آیتم) و خودمدیریتی (۱۲ آیتم) را شامل می‌گردد. نمره گذاری سوالات ۱۳، ۲۱، ۳۸، ۳۹ به صورت معکوس می‌باشد. دانشجویان با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم = ۵ تا کاملاً مخالفم = ۱) پاسخ را مشخص کردند. دامنه‌ی نمرات در حیطه خودکنترلی ۱۵ تا ۷۵،

۴۷/۳۰±۶/۵۵ و مهارت خودمدیریتی ۴۱/۴۹±۶/۱۳ بود. همچنین میانگین نمره سازگاری تحصیلی دانشجویان (۱۰۷/۴۰±۱۹/۵۹) به دست آمد.

برای بررسی رابطه بین متغیرهای یادگیری خودراهبر و زیر مقیاس‌های آن، سازگاری و عملکرد تحصیلی از روش تحلیل همبستگی پیرسون استفاده شد. بر اساس نتایج حاصل از جدول (۱) بین میانگین نمره کل مقیاس یادگیری خودراهبر با میانگین نمره سازگاری تحصیلی ($r=0/427$ ؛ $p=0/000$) و بین مهارت خودکنترلی ($r=0/330$ ؛ $p=0/000$)، رغبت به یادگیری ($r=0/406$ ؛ $p=0/000$) و مهارت خودمدیریتی ($r=0/415$ ؛ $p=0/000$) با سازگاری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. یعنی با افزایش مهارت‌های یادگیری خودراهبر، سازگاری تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. همچنین بین میانگین نمره کل مقیاس یادگیری خودراهبر با عملکرد تحصیلی ($r=0/205$ ؛ $p=0/001$) و بین مهارت خودکنترلی ($r=0/178$ ؛ $p=0/003$)، رغبت به یادگیری ($r=0/202$ ؛ $p=0/001$) و مهارت خودمدیریتی ($r=0/168$ ؛ $p=0/005$) با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری به دست آمد. یعنی با افزایش مهارت‌های یادگیری خودراهبر، عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. نتایج جدول نیز نشان داد که بین نمره سازگاری تحصیلی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار ($r=0/306$ ؛ $p=0/000$) وجود داشت. یعنی با افزایش سازگاری تحصیلی، عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد.

نتایج به دست آمده از مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون t مستقل نشان داد که بین میانگین نمره عملکرد تحصیلی دانشجویان دختر با دانشجویان پسر تفاوت معناداری در سطح ۰/۰۰۱ وجود داشت ($p=0/001$). بدین ترتیب که دانشجویان دختر با میانگین (۱۶/۷۵±۱/۳۸) نسبت به دانشجویان پسر با میانگین (۱۶/۶۰±۱/۱۲) از عملکرد تحصیلی بالاتری برخوردارند. در حالی که تفاوت میانگین نمره سازگاری تحصیلی دانشجویان دختر (۱۰۸/۵۲±۱۹/۸۲) با دانشجویان پسر (۱۰۵/۱۵±۱۹/۰۲) از لحاظ آماری معنادار نبود ($P=0/175$). همچنین نتایج نشان داد که بین

و مامایی، پیراپزشکی و بهداشت، زمان مناسب برای توزیع پرسشنامه‌ها را در بین دانشجویان دانشکده‌ها، برنامهریزی نمودند. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در این پژوهش از ذکر نام و نام خانوادگی دانشجویان امتناع گردید.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و روش آمار استنباطی نظیر، ضریب همبستگی پیرسون (جهت تعیین درجه همبستگی بین متغیرهای پژوهش)، آزمون t گروه‌های مستقل برای تعیین اختلاف بین میانگین‌ها (بین دو جنس)، و رگرسیون خطی چندگانه به شیوه همزمان برای پیش‌بینی یک متغیر ملاک با استفاده از دو یا چند متغیر پیش‌بین استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار spss نسخه ۱۶ استفاده شد.

یافته‌ها

از ۳۰۳ پرسشنامه توزیع شده، ۲۸۵ پرسشنامه تجزیه و تحلیل شد. ۱۹۰ نفر (۶۶/۷) دانشجوی دختر و ۹۵ نفر (۳۳/۳) دانشجوی پسر بودند. سن ۷۷ نفر (۲۷ درصد) از آزمودنی‌ها بین ۲۰-۱۸، ۱۵۹ نفر (۵۵/۸ درصد) بین ۲۳-۲۱، ۲۴ نفر (۸/۴ درصد) بین ۲۶-۲۴ و ۷ نفر (۲/۵ درصد) بین ۳۰-۲۷ و ۱۸ نفر (۶/۳ درصد) ۳۰ سال به بالا بود. اکثر آزمودنی‌ها در گروه سنی ۲۳-۲۱ سال قرار داشتند. همچنین ۶۷ نفر (۲۳/۵ درصد) از آزمودنی‌ها در دانشکده علوم پزشکی، ۲۵ نفر (۸/۸) در دانشکده دندانپزشکی، ۴۰ نفر (۱۴ درصد) در دانشکده پرستاری و مامایی، ۸۴ نفر (۲۹/۴ درصد) در دانشکده پیراپزشکی، ۶۸ نفر (۲۳/۹ درصد) در دانشکده بهداشت و ۱ نفر (۰/۴ درصد) در دانشکده طب سنتی مشغول به تحصیل بودند. میانگین معدل دانشجویان $16/54 \pm 1/48$ (کمینه و بیشینه به ترتیب ۱۲ و ۲۰) بود. لازم به ذکر است که این ارقام بر اساس اطلاعاتی که دانشجویان در پرسشنامه وارد کرده‌اند، به دست آمده است.

در این پژوهش میانگین کل مقیاس آمادگی یادگیری خودراهبر دانشجویان $145/24 \pm 17/75$ به دست آمد. و میانگین زیر مقیاس‌های آن (مهارت خودکنترلی ۵۶/۴۴±۷/۱۵، مهارت رغبت به یادگیری

میانگین نمره کل مقیاس یادگیری خودراهبر دانشجویان دختر (۱۴۶/۷۵±۱۵/۸۶) با دانشجویان پسر (۱۴۲/۲۱±۲۰/۸۰) تفاوت معناداری وجود داشت ($p=0/041$) و بین میانگین نمره مهارت خودکنترلی دانشجویان دختر (۵۷/۱۴±۶/۴۸) با دانشجویان پسر (۵۵/۰۵±۸/۱۸) و رغبت به یادگیری دانشجویان دختر (۴۷/۹۸±۵/۶۷) با دانشجویان پسر (۴۵/۹۴±۷/۸۸) تفاوت معناداری مشاهده شد ($P=0/013$). بدین ترتیب که دانشجویان دختر از مهارت خودکنترلی و رغبت به یادگیری بهتری برخوردار بودند و نمره کل مقیاس یادگیری خودراهبر بهتری داشتند. اما تفاوت میانگین نمره مهارت خودمدیریتی در دانشجویان دختر (۴۱/۶۳±۵/۹۵) با دانشجویان پسر (۴۱/۲۱±۶/۵۱) به لحاظ آماری معنادار نبود ($P=0/586$).

جدول ۱: ضرایب همبستگی بین نمره آزمودنیها در متغیرهای عملکرد تحصیلی، سازگاری تحصیلی و کل مقیاس یادگیری خودراهبر و زیر مقیاس‌های آن

متغیرها	عملکرد تحصیلی	سازگاری تحصیلی	یادگیری خودراهبر	مهارت خودکنترلی	رغبت به یادگیری	مهارت خودمدیریتی
عملکرد تحصیلی	۱					
سازگاری تحصیلی	۰/۳۰۶** $p=0/000$	۱				
یادگیری خودراهبر	۰/۲۰۵** $p=0/001$	۰/۴۲۷** $p=0/000$	۱			
مهارت خودکنترلی	۰/۱۷۸** $p=0/003$	۰/۳۳۰** $p=0/000$	۰/۸۹۴** $p=0/000$	۱		
رغبت به یادگیری	۰/۲۰۲** $p=0/001$	۰/۴۰۶** $p=0/000$	۰/۹۰۱** $p=0/000$	۰/۶۹۴** $p=0/000$	۱	
مهارت خودمدیریتی	۰/۱۶۸** $p=0/005$	۰/۴۱۵** $p=0/000$	۰/۸۸۹** $p=0/000$	۰/۶۸۰** $p=0/000$	۰/۷۳۱** $p=0/000$	۱

همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

جهت بررسی نقش متغیرهای پیش‌بین یادگیری خودراهبر و عملکرد تحصیلی با متغیر ملاک سازگاری تحصیلی از آزمون تحلیل رگرسیون خطی چندگانه به شیوه همزمان استفاده شد. نتایج به‌دست آمده از جدول (۲) حاکی از این است که ۰/۲۴ پراکندگی مشاهده شده در سازگاری تحصیلی، توسط دو متغیر پیش‌بین یادگیری خودراهبر و عملکرد تحصیلی توجیه می‌شود. همچنین با توجه به مقدار ضریب همبستگی به‌دست آمده (۰/۴۹۳) که همبستگی میان مقدار مشاهده شده متغیر ملاک و مقدار پیش‌بینی شده آن از روی مدل رگرسیون است.

جدول ۲: خلاصه تحلیل رگرسیون (روش همزمان) بر سازگاری تحصیلی به عنوان متغیر ملاک و یادگیری خودراهبر و عملکرد تحصیلی به عنوان متغیرهای پیش‌بین

شاخص مدل	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	F	P	R	R ^۲	R ^۲ اصلاح شده
رگرسیون باقیمانده کل	۲۳۶۸۸ ۷۳۶۹۳ ۹۷۳۸۲	۲ ۲۶۷ ۲۶۹	۱۱۸۴۴ ۲۷۶	۴۲/۹۱۳	۰/۰۰۰	۰/۴۹۳	۰/۲۴۳	۰/۲۳۸

از نظر پیش‌بینی سازگاری تحصیلی قرار دارد و بعد متغیر عملکرد تحصیلی با ضریب بتای (۰/۲۳۵) در درجه دوم اهمیت قرار دارد که هر دو ضریب در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار است.

داده‌های جدول (۳) بیانگر این است که ضرایب رگرسیون در هر دو متغیر پیش‌بین یادگیری خودراهبر و عملکرد تحصیلی معنادار است. متغیر یادگیری خودراهبر با ضریب بتای ۰/۳۹۳ در درجه اول اهمیت

جدول ۳: شاخص‌های آماری رگرسیون سازگاری تحصیلی به عنوان متغیر ملاک و یادگیری خود راهبر و عملکرد تحصیلی به عنوان متغیرهای پیش‌بین

p	t	Beta	B	شاخص
				رگرسیون
۰/۶۴۰	-۰/۴۶۹		-۶/۲۰۸	عدد ثابت
۰/۰۰۰	۷/۲۶۰	۰/۳۹۳	۰/۴۳۷	یادگیری خودراهبر
۰/۰۰۰	۴/۳۴۶	۰/۲۳۵	۳/۰۴۵	عملکرد تحصیلی

وجود دارد. تویسوز و همکاران (۲۰۱۰) نیز در پژوهش خود به ارتباط انگیزش تحصیلی با سازگاری تحصیلی دست یافتند. همچنین نتیجه اخذ شده با نتایج پژوهشی سلیمانی‌فر و شعبانی (۱۳۹۲) که نشان دادند بین انگیزه پیشرفت با سازگاری تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ همسو بود. در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان بیان کرد که یادگیرندگان خودراهبر افرادی خودانگیخته، ساعی، مستقل، خودمنضبط و خودباور هستند (یوسفی و گردان شکن، ۱۳۸۹). همچنین آنها افرادی فعال و خودجوش هستند، یادگیری آنها هدفمند و معنادار است و با توجه به انگیزه بالا، یادگیری‌شان پایداری و تداوم خواهد داشت (حسینی، ۱۳۹۴). در واقع این افراد با داشتن انگیزه پیشرفت بالا، معمولاً در کارها پشتکار و پایداری نشان می‌دهند (حسینی طباطبایی و قدیمی‌مقدم، ۱۳۸۶) و هدفهای مشخص و روشنی دارند و از سازگاری بهتری برخوردارند؛ زیرا می‌دانند که به منظور دستیابی به هدف‌ها و دنبال کردن مسیر درست، باید سخت تلاش کرده و مطالعه داشته باشند (هایپا و همکاران، ۲۰۱۰).

نتایج این پژوهش نشان داد که بین کل مقیاس یادگیری خودراهبر و زیر مقیاس‌های آن (مهارت خودکنترلی، رغبت به یادگیری و مهارت خودمدیریتی) با عملکرد تحصیلی دانشجویان، رابطه مثبت و معناداری وجود داشت؛ به این ترتیب که استفاده از یادگیری خودراهبر باعث بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان می‌شود. بنابراین نتایج تحقیق حاضر از جنبه‌های نظری و تجربی، در چهارچوب نظریه‌هایی که این

بحث

این مطالعه با هدف بررسی رابطه یادگیری خودراهبر با سازگاری و عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین کل مقیاس یادگیری خودراهبر و زیر مقیاس‌های آن (مهارت خودکنترلی، رغبت به یادگیری و مهارت خودمدیریتی) با سازگاری تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم، رابطه مثبت و معناداری وجود داشت؛ به این ترتیب که استفاده از یادگیری خودراهبر باعث بهبود سازگاری تحصیلی دانشجویان می‌شود. از نظر تجربی، برای مطابقت دادن نتایج حاصل از پژوهش با مطالعات پیشین تنها یک پژوهش یافت شد. کازان (۲۰۱۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که بین کل مقیاس یادگیری خودراهبر با سازگاری تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. اما برای کوتاه کردن راه به منظور توضیح رابطه منطقی بین یادگیری خودراهبر با سازگاری تحصیلی اشاره به یافته لنگ کلیدی و راه‌گشا خواهد بود. به طور کلی لنگ به نقل از گراوند و همکاران (۱۳۹۳) معتقد است سه مفهوم انگیزش، فرآیند و خودتنظیمی سه بعد خودراهبری هستند. بنابراین با توجه به اظهارات لنگ می‌توان به تحقیقات نسبتاً متعددی اشاره داشت. نتایج مطالعه حاجی شمسایی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که در افراد یا محیط‌هایی که خودتنظیمی بالا است، ناسازگاری کاهش می‌یابد. همچنین میکائیلی منیع و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که بین انگیزش و سازگاری تحصیلی ارتباط معناداری

یادگیری‌هایشان هدفمند، معنادار، پایدار و با ثبات است. این‌گونه افراد در زندگی خود مسؤلیت‌پذیر بوده و از فرایند خود انضباطی در یادگیری خویش سود می‌برند و از مهارت‌های لازم برای دسترسی و پردازش اطلاعات مورد نیاز خود برای مقصود و هدف خاص برخوردارند (قبادی و همکاران، ۱۳۹۴؛ بهروزی و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین این قبیل افراد مسؤل فرایند یادگیری خود هستند و به دلیل رغبت و اشتیاقی که به یادگیری دارند، انگیزه آنها به منظور کسب دانش بسیار قوی است (حسنی، ۱۳۹۴). بنابراین امروزه، نظام‌های آموزشی بسیاری از کشورهای پیشرفته‌ی جهان می‌کوشند تا افراد را به صورت انسان‌های خودراهر پرورش دهند. چرا که تبدیل فراگیران به یادگیرندگان خودراهر باعث خواهد شد که آنها بتوانند نیازها و اهداف یادگیری خود را متناسب با دانش موجود تعیین کنند. افزایش خودراهری در یادگیری باعث افزایش پیشرفت - تحصیلی و در نهایت، تداوم یادگیری همیشگی در یادگیرندگان خواهد شد (بهروزی و همکاران، ۱۳۹۲) بر اساس یافته‌های پژوهش بین‌سازگاری تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود داشت؛ بدین معنا که با بالا رفتن میزان سازگاری تحصیلی، عملکرد تحصیلی دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. نتیجه اخذ شده با نتایج پژوهش‌های سپهری و همکاران (۱۳۹۱)، تمنائی‌فر و منصوری نیک (۱۳۹۲)، شکری و همکاران (۱۳۸۶)، زو و همکاران (۲۰۱۰)، کیم و پارک (۲۰۰۹) و عبدالله و همکاران (۲۰۰۹) هم‌خوانی داشت. جهت تبیین این یافته می‌توان گفت که موفقیت تحصیلی یکی از مهم‌ترین عواملی است که سبب ایجاد سازگاری در امر تحصیل می‌شود (اردلان و حسین چاری، ۱۳۸۹). همچنین فراگیرانی که قادرند خوب سازگار شوند، عملکرد تحصیلی بهتری را در مقایسه با آنهايي که به سختی با محیط جدید سازگار می‌شوند، نشان می‌دهند (صدیقی ارفعی و همکاران، ۱۳۹۰). بنابراین می‌توان بیان کرد که، دانشجویان سازگار با توجه به ویژگی‌هایی از جمله داشتن انتظار از خویشتن در محدوده امکانات و توانایی، شناسایی اهداف زندگی و رویکرد واقع‌بینانه نسبت به آنها، اهداف تحصیلی مناسب و در حد توان

پژوهش بر اساس آنها انجام شده و تحقیقات پیشین هماهنگ است. در چارچوب نظری بین موفقیت تحصیلی و یادگیری خودراهر یک رابطه منطقی وجود دارد، خواه محیط یادگیری یک کلاس درس، به صورت سنتی یا یک سبک یادگیری از راه دور قدیمی (مثل برنامه آموزش از طریق تلویزیون یا ارتباط از راه دور) باشد (نادی و همکاران، ۱۳۹۱). مطالعاتی نیز از این زیربنای نظری حمایت می‌کنند. نتیجه اخذ شده با نتایج پژوهش دوهرتی و هاگرتی به نقل از بهروزی و همکاران (۱۳۹۲) و هندریکس کارسون (۲۰۱۲) که به نتیجه دست یافتند که بین یادگیری خودراهر و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ همخوان بود. در ایران نیز نتیجه اخذ شده با نتایج پژوهش بهروزی و همکاران (۱۳۹۲) که نشان دادند بین یادگیری خودراهر و ابعاد آن (خود مدیریتی، رغبت به یادگیری و خود کنترلی) با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ همخوان بود. همچنین این یافته پژوهشی با نتایج پژوهش زارع و همکاران (۱۳۹۲)، نادی و همکاران (۱۳۹۱) که نشان دادند بین استفاده‌ی فراگیران از یادگیری خودراهر با عملکرد تحصیلی آنان همبستگی معناداری وجود دارد؛ همخوان بود. دیگر یافته‌ها نیز نشان دادند که خودکنترلی به موفقیت‌های تحصیلی، منجر می‌شود. (حسنی، ۱۳۹۴). این پژوهش‌ها عموماً نشان داده‌اند که یادگیرندگانی که از یادگیری خودراهر استفاده می‌کنند، در فعالیت‌های یادگیری خود به پیشرفت بالاتری دست می‌یابند. در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان گفت که، یادگیری خودراهر، در مقابله با پیچیدگی‌ها و تغییرات سریع و شتابان دنیای کنونی، روش مطلوبی است. چرا که از یک طرف، این فرآیند باعث افزایش کیفیت یادگیری و کسب نتایج بهتر در جریان آموزش می‌شود و از طرف دیگر انگیزش یادگیری و تلاش در جهت ارتقای آن گسترش می‌یابد (کاظمی و امیدی نجف آبادی، ۱۳۹۱).

تبیین دیگر اینکه، یادگیرندگان خودراهر افرادی متکی و مستقل، فعال و خودجوش (قبادی و همکاران، ۱۳۹۴؛ حسنی، ۱۳۹۴) هستند که به جای انتظار کشیدن منفعلانه برای یادگیری واکنشی، در یادگیری ابتکار عمل دارند و با توجه به انگیزه بالایی که دارند،

و اشتیاق به درس گوش داده، به مشارکت در تفکر دیگران اهمیت می‌دهند و احساس رضایت بیشتری از اعمال خود دارند (حسینی طباطبایی و قدیمی مقدم ۱۳۸۶). در واقع دانشجویان دارای انگیزش تحصیلی بالا (صرف‌نظر از درونی یا بیرونی بودن انگیزش)، آن‌هایی هستند که عملکرد بهتری در یادگیری دارند (میکائیلی منیع و همکاران ۱۳۹۴) و از مهارت‌های لازم برای دسترسی و پردازش اطلاعات مورد نیاز خود برای مقصود و هدف خاص برخوردارند (بهریزی و همکاران ۱۳۹۲). در خصوص تفاوت استفاده از یادگیری خودراهبر در دانشجویان دختر و پسر می‌توان به انگیزش و رغبت به یادگیری بیشتر و پیشرفت تحصیلی بالاتر دختران اشاره کرد. محققان ایرانی در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که میانگین انگیزش درونی تحصیلی و علاقه به تحصیل در دختران به طور معناداری از پسران بیشتر است (ویسکرمی و همکاران ۱۳۹۱). همچنین حسینی طباطبایی و قدیمی مقدم (۱۳۸۶) نیز در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که انگیزه تحصیل در دختران بیشتر و نگرش آنان نسبت به تحصیل مثبت‌تر است و همچنین دختران از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردارند. همچنین در این پژوهش، در میزان سازگاری تحصیلی دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری مشاهده نشد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش علی‌مهدی و همکاران (۱۳۹۲)، صدیقی‌ارفعی و همکاران (۱۳۹۰)، اردلان و حسین چاری (۱۳۸۹)، عبدالله و همکاران (۲۰۰۹)، روتنبرگ و همکاران (۲۰۰۸) همخوان بود. در جهت تبیین این یافته پژوهشی می‌توان به یکسان بودن محیط‌های آموزشی از لحاظ امکانات و تشکیلات برای هر دو جنس، اشاره کرد. این یکسان بودن باعث ایجاد سازگاری برابر در امر تحصیل در همه دانشجویان اعم از دختر و پسر می‌گردد. همچنین می‌توان عدم تفاوت سطح سازگاری دانشجویان دختر و پسر را در تغییر نگرش خانواده‌ها و جامعه نسبت به تفاوت‌های جنسیتی در سال‌های اخیر دانست که باعث کاهش محدودیت‌های ارتباطی دختران و افزایش سطح تعاملات اجتماعی آنان به اندازه پسران شده است. این امر به نوبه خود سبب افزایش و گسترش سازگاری‌های

خود را انتخاب می‌کنند و در نهایت، تلاش خود را در جهت رسیدن به این اهداف به کار گرفته و در زمینه تحصیلی موفقیت‌هایی را به دست می‌آورند. نتایج این مطالعه نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر از نظر کل مقیاس یادگیری خودراهبر تفاوت معناداری وجود داشت. همچنین در زیر مقیاس‌های خودکنترلی و رغبت به یادگیری دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری مشاهده شد. بدین ترتیب که دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر از مهارت خودکنترلی و رغبت به یادگیری بهتری برخوردار بودند. و نمره کل مقیاس یادگیری خودراهبر بهتری داشتند. این یافته پژوهشی با نتایج پژوهش نادری و همکاران (۱۳۹۱)، آهنچیان و همکاران (۱۳۹۲)، جعفری‌ثانی و همکاران (۱۳۹۳)، ویسکرمی و همکاران (۱۳۹۱)، گراوند و همکاران (۱۳۹۳) قنبری هاشم آبادی و همکاران (۱۳۹۱) و ریو و دیویس (Reio & Davis) به نقل از نادری و همکاران (۱۳۹۱) ناهماهنگ است. اما با یافته‌های والترز (۲۰۰۳)، رستگار خالد (۲۰۱۱)، ذکایی به نقل از آهنچیان (۱۳۹۲)، حیدری کایدان و آذری (۱۳۸۸)، حاجی شمسایی و همکاران (۱۳۹۲)، زیمرمن؛ پاجارس و والیانت (Pajares & Valiant) به نقل از جعفری‌ثانی و همکاران (۱۳۹۳) همسان بود. این محققان در مطالعه خود به تفاوت دانشجویان دختر و پسر در ابعاد یادگیری خودراهبر (انگیزش، فراشناخت و خودتنظیمی) که توسط لنگ ارائه شده است، پرداختند. با توجه به اینکه خودراهبری مبنای کلیه یادگیری‌های فرد را تشکیل می‌دهد، اما اثربخشی یادگیری منوط به انگیزش فرد است (یوسفی و گردان شکن، ۱۳۸۹). به عبارت دیگر در فرایند یادگیری خودراهبر بر نقش انگیزه و اراده فراگیران در شروع و تداوم بخشیدن به تلاش‌هایشان صحنه گذاشته شده است. انگیزه، افراد را به سمت تصمیم به مشارکت سوق داده و اراده، باعث تداوم بخشیدن به انجام تکلیف تا پایان و تأمین اهداف می‌شود (یوسفی و گردان شکن، ۱۳۹۳) همچنین انگیزش، یادگیری فراگیران را به حداکثر می‌رساند و سبب همکاری یادگیرندگان با اساتید می‌گردد. یادگیرندگانی که انگیزه‌ی تحصیل بالایی دارند با رغبت

هستند و حدود ۲۳ درصد از واریانس سازگاری-تحصیلی از طریق این دو متغیر قابل تبیین است. که این امر نشان می‌دهد راهبردهای فراشناختی و پیشرفت تحصیلی نقش اساسی در سازگاری تحصیلی ایفا می‌کنند. با مرور پیشینه پژوهشی، پژوهشی که به طور مستقیم به پیش‌بینی سازگاری تحصیلی توسط کل مقیاس یادگیری خودراهبر و پیشرفت تحصیلی پرداخته باشد یافت نشد. اما با توجه به ابعاد یادگیری خودراهبر (انگیزش، فراشناخت و خودتنظیمی) که توسط لنگ ارائه شده است، می‌توان به چند پژوهش اشاره کرد. کازان (۲۰۱۲) در پژوهش خود به نتیجه دست یافت که راهبردهای یادگیری خودتنظیمی پیش‌بینی‌کننده سازگاری تحصیلی می‌باشد. همچنین پیترسون و همکاران به نقل از سلیمانی فر و شعبانی (۱۳۹۲)، میکائیلی منیع و همکاران (۱۳۹۴) و سلیمانی فر و شعبانی (۱۳۹۲) نیز در پژوهش‌های خود به این نتیجه دست یافتند که انگیزش تحصیلی، سازگاری تحصیلی را تبیین می‌کند. لذا از آنجایی که این متغیرها از نظر منطقی با یادگیری خودراهبر همخوانی دارند، بنابراین پیش‌بینی سازگاری تحصیلی توسط یادگیری خودراهبر از این دیدگاه قابل تفسیر است.

در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان بیان کرد که در عصر حاضر، «یادگیری چگونه یاد گرفتن» بیش از همه مناسب حال و آینده است. این موضوع که روح یادگیری مداوم را شکل می‌دهد، می‌تواند امکان سازگاری فرد را با دگرگونی‌های سریع آینده ممکن سازد از این رو ضرورت آمادگی دانشجویان برای یادگیری مادام‌العمر و خودراهبر بودن آن‌ها در یادگیری به ویژه در دانش پزشکی، به عنوان یک الزام مطرح می‌شود (آزموده و کریمی موفقی ۱۳۹۴). به عبارت دیگر، با توجه به انگیزه بالایی که یادگیرندگان خودراهبر دارند، یادگیری آنها پایداری و تداوم خواهد داشت (حسینی ۱۳۹۴). با انگیزه بودن و دستیابی به موفقیت خصوصاً، در شرایط سخت، یکی از اهداف همیشگی روان‌شناختی و سیاستگذاران بوده است. پیشرفت تحصیلی علاوه بر اینکه خود به تنهایی یک هدف به شمار می‌آید، بلکه باعث درگیر شدن فعال

بین‌فردی شده و تفاوت‌های جنسیتی را در این زمینه تا حدودی از بین برده است (صدیقی‌ارفعی و همکاران ۱۳۹۰).

دیگر یافته پژوهش نیز نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ پیشرفت تحصیلی تفاوت معناداری وجود داشت که این تفاوت به نفع دانشجویان دختر بود که این امر نیز با پژوهش شرد (۲۰۰۹)، باکینگهام به نقل از بابایی امیری و همکاران (۱۳۹۴)، محمدی و همکاران (۱۳۹۴)، ابطحی و ندری (۱۳۹۰)، بابایی‌امیری و همکاران (۱۳۹۴) و صدیقی‌ارفعی و همکاران (۱۳۹۰) هماهنگ بود. هولدن (۲۰۰۲) علت پیشرفت تحصیلی دختران و ضعف پسران را توانایی تمرکز، اعتماد به نفس و مهارت‌های اجتماعی بالاتر و بیشتر دختران ارزیابی نموده است. همچنین در خصوص این تفاوت می‌توان به انگیزه پیشرفت بیشتر دختران اشاره کرد که در سال‌های اخیر نمونه بارز آن، با افزایش روزافزون دختران به دانشگاه همراه بوده است. علاوه بر این می‌توان این یافته را در قالب انتظارات متفاوتی که جامعه نسبت به دختران و پسران دارد توجیه کرد. جامعه انتظار کمتری از دختران برای ورود به بازار کار دارد، لذا دختران از تأخیر ورود به بازار کار واهمه‌ای ندارند و با انگیزه و احساس رضایت بیشتری به تحصیل ادامه می‌دهند، این در حالی است که بحران بازار کار، پسران را نگران وضعیت شغلی خود کرده و رضایت از تحصیل آنها را کاهش می‌دهد، علاوه بر این چون در جامعه ما امرار معاش خانواده بر عهده مردان است، ممکن است هدف پسران به تحصیل بیشتر به دست آوردن موقعیت شغلی و مالی عالی برای بهتر اداره کردن زندگی باشد. به همین دلیل پسران ممکن است با انگیزش بیرونی به تحصیل بپردازند اما در مقابل دختران بیشتر بر اساس انگیزه درونی و رشد علمی به تحصیل می‌پردازند. بنابراین با توجه اینکه دختران انگیزه درونی، احساس رضایت و نگرش بهتری به تحصیل دارند از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردارند.

در نهایت، نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان داد که یادگیری خودراهبر و پیشرفت تحصیلی به شکل مثبت و معناداری پیش‌بینی‌کننده سازگاری تحصیلی

اهمیت یادگیری خودراهبر و همچنین روش‌های تقویت آن تدارک دیده شود.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر نتیجه طرح تحقیقاتی مصوب حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی قم و با حمایت مالی این حوزه با شماره ۹۴۵۳۷ می‌باشد. بدینوسیله مراتب سپاسگزاری خود را تقدیم به «مسئولین واحد پژوهش و آموزش دانشگاه علوم پزشکی قم» می‌نمایم که رهگشای انجام این پژوهش در دانشگاه علوم پزشکی قم بودند. همچنین از «اساتید و دانشجویان عزیز در دانشکده‌های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی قم» که نهایت همکاری را در تکمیل پرسشنامه‌ها داشتند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

References

Abdullah, MC, Elias, H, Mahyuddin, R, et al 2009, Adjustment amongst first students in a Malaysian University, *European Journal of Social Sciences*, Vol.8, No.3, Pp.496-505.

Abtahi, M, Nadri, KH 2012, The relationship between creativity and social adaptability with the academic performance of the high school students in Zanjan city, *Educational Administration Research Quarterly*, Vol.3. No. (2(10)), Pp.15-28.

Ahanchian, MR, Garavand, H, Mohammadzade Ghasr, A, et al 2013, Standardization of self-directed learning readiness scale for nursing and midwifery students, *Journal Strides in Development of Medical Education*, Vol.10, No.1, Pp.70-77.

Alimehdi, M, Kazemi, AS, Fahimi, S, et al 2014, Prediction of student's adjustment based on Gary biological model personality, *Medical Sciences Journal of Islamic Azad University*, Vol.23, No.4, Pp.240-244. [In Persian]

Ardalan E, HosseinChari M, 2010, Predicting academic adjustment based on communication skills: The mediation role of self efficacy]. *Quarterly Educational Psychology*. Vol. 6, No.17, Pp.1-28. [In Persian]

Azmoudeh, E, Karimi Moonaghi, H 2015, Midwifery student's self-directed learning readiness. *Strides in Development of Medical Education, Journal of Medical Education Development Center*, Vol.12, No.3, Pp.512-524. [In Persian]

BabaieAmiry, N, Kajbaf, MB, Mazaheri, MM, et al 2015, The relationship of usage of Cognitive- Meta cognitive strategies and demographic characteristics with Students' Academic Performances, *Knowledge & Research in Applied Psychology*, Vol.16, No.2, Pp.24-33. [In Persian]

یادگیرنده در محیط آموزشی و افزایش انگیزه نسبت به یادگیری می‌شود و در نهایت به بسیاری از ویژگی‌های مثبت روان‌شناختی (مثل عزت نفس، سازگاری، مسؤلیت‌پذیری و صلاحیت) منجر می‌شود (گرولبینک و همکاران ۲۰۰۷). به طور کلی می‌توان بیان کرد که خودراهبری در یادگیری سبب می‌شود که دانشجویان پیشرفت و موفقیت در یادگیری را به خودشان نسبت دهند و آن را ناشی از تلاش و آگاهی‌های خود بدانند و در نتیجه سازگاری تحصیلی آنان افزایش می‌یابد.

از محدودیت‌های این مطالعه، در نظر نگرفتن تأثیر متغیرهایی فردی چون: انگیزه درونی، اعتماد به نفس، اضطراب، رضایت از رشته تحصیلی و عوامل محیطی مانند: محیط فیزیکی خوابگاه و دانشگاه، برنامه‌های فرهنگی، و امکانات رفاهی و تفریحی دانشگاه بر سازگاری و عملکرد تحصیلی دانشجویان بود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود سایر پژوهشگران پیرامون متغیرهای ذکر شده، مطالعاتی انجام دهند. همچنین به دیگر پژوهشگران توصیه می‌شود که این پژوهش را در مناطق دیگر و در دانشگاه‌های گوناگون تکرار کنند، زیرا این کار علاوه بر این که قدرت تعمیم‌پذیری یافته‌ها را افزایش می‌دهد امکان مقایسه آن را با یکدیگر نیز فراهم می‌کند.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج حاصل از وجود ارتباط بین یادگیری خودراهبر، سازگاری و عملکرد تحصیلی دانشجویان، و با عنایت به این که یادگیری خودراهبر و عملکرد تحصیلی، به‌عنوان عوامل پیش‌بینی‌کننده سازگاری تحصیلی شناخته شدند. توصیه می‌شود، اساتید از روشهای فعال تدریس استفاده کنند تا بتوانند یادگیری خودراهبر را در دانشجویان ایجاد کرده و از آن در جهت توسعه پزشکی استفاده ببرند. تا از این طریق یادگیرندگان قادر باشند خود را با توجه به تحولات روزافزون و سریع دانش و رویارویی مداوم با ابعاد تازه روش‌های درمانی مراقبتی نوین، وفق دهند و مهارت‌های خود را افزایش داده و به فراگیری همیشگی و مادام‌العمر، مستقل و فعال و سازگار مبدل شوند. همچنین پیشنهاد می‌شود که برای دانشجویان و اساتید کارگاه‌های آموزشی به‌منظور آگاهی آنان از

- relation to adjustment among university students, *Journal of Social Sciences*, Vol.6, No.3, Pp.333-339.
- Hajshamsaii, M, Kareshki, H, Amin Yazdi, A 2013, The relationship of boy and girl student's self regulation and educational in compatibility, *Jurnal of Research in Educational systems*, Vol.7, No.21, Pp.1-17. [In Persian]
- Hassani, F 2015, effect of cultural intelligence on self-directed learning of nursing students. *Scholarly Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*, Vol.8, No.2, Pp.115-122. [In Persian]
- Heidari Kaydan, J, Azari, M 2009, Relationship between Emotional intelligence and learning strategies in English with English language skills in students, *New findings in psychology*, Vol.3, No.9, Pp.95- 114. [In Persian]
- Hendricks Carson, E 2012, *Self-directed learning and academic achievement in secondary online students*. The University of Tennessee at Chattanooga. Tennessee.
- Hibbard, DR, Davis, KL 2011, Perfectionism and Psychological Adjustment among College Students: Does Educational context matter? *North American Journal of Psychology*, Vol.13, No.2, Pp.187-200.
- Holden, C 2002, contributing to the debate: The perspective of children on gender, achievement and literacy, *Journal of Educational Enquiry*, Vol.3, No. 1.
- Hosseini tabatabaie, F, Ghdimyemoghdam, M 2007, Investigate the causes of academic achievement in girls compared to with boys in Khorasan of Razavi, South, *Knowledge & Research in Educational Science, Islamic Azad University, khorasgan Branch Isfahan*, No.15, Pp. 119-147. [In Persian]
- Izadi, A, Barkhordari, M, Shojai, Z, et al 2014, Self-Directed learning readiness in baccalaureate nursing students in different academic years and its relationship with anxiety and self-esteem, *Journal of Nursig Education*, Vol. 2, No.4, (serial 6), Pp.80-89. [In Persian]
- Jafari Sani H, Hosaini M, Sadathashemi F, et al 2014, The effect of scientific inquiry method on development of student's metacognition knowledge in sciences curriculum, *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, Vol.1, No.2, Pp. 31-48. [In Persian]
- Kazami, H, Omidinajafabadi, M 2012, Effective factors on students' self-directed learning readiness, *Journal of Agricultural Extension and Education*, Vol.4, No.5, Pp.19-26.
- Khademi, A, Katibaei, J, Delawar, A 2009, Relationship between moral development and Adjustment in Adolescents, *Journal Psychology*, Vol.13, No.3, Pp.246-25. [In Persian]
- Khodapanahi, MK, Khaksar Boldaji, M (2005), Relationship between religious orientation and Behroozy, N, Shoghabi, M, Mehrabizade, H, et al 2013, Relationship of self directed learning with life satisfaction and academic performance of female students, *Quarterly Journal of Educational Sciences*, Vol. 6, No.1, Pp.155-170. [In Persian]
- Cazan, AM, Magdalena Stan, M 2015, Relationships between self-directed learning and academic adjustment at Romanian students, *Romanian Journal of Expeimental Applied Psychology*, Vol.6, No.1, Pp.9-20.
- Cazan, AM 2012, Self-regulated learning strategies—predictors of academic adjustment, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 33, Pp.104 – 108.
- Cheng, SF, Kuo, CL, Lin, KC, et al 2010, Development and preliminary testing of a self-rating instrument to measure self-directed learning ability of nursing students, *International Journal Nursing Studies*, Vol.47, No.9, Pp.1152-8.
- Fisher, M, King, J, Tague, G 2001, Development of a self-directed learning readiness scale for nursing education, *Nurse Education Today*, Vol.21, Pp.516-525.
- Fisher, MJ, King, J 2010, The Self-Directed Learning Readiness Scale for nursing education revisited: a confirmatory factor analysis, *Nurse Educ Today*, Vol.30, No.1, Pp.44-8.
- Garavand, H, Sabzian, S, Kamkar, P, et al 2014, The role functions of thinking style in self-directed learning readiness and Critical Thinking Dispositio, *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, Vol.1, No.2, Pp.17-30. [In Persian]
- Ghahremani, Z, Kamali, K, Bageri, P 2015, The Relationship between learning styles and self-directed learning readiness among nursing students at Zanjan University of Medical Sciences, *Journal of Medical Education Development*, Vol.8, No.18, Pp.61-72. [In Persian]
- Ghanbari Hashemabadi, BA, Garavand, H, Mohammadzadeh Ghasr, A, et al 2013, AA survey on relation between tendency to critical thinking and self-direction in nursing and midwifery students and its role on their academic achievement, *The Journal of Medical Education and Development*, Vol.7, No.4, Pp.15-27. [In Persian]
- Ghobadi, K, Haddadi, S, Dadashzade, S 2015, Achievement goals prioritization of nursing and midwifery students and its relationship with self-directed learning, *Scholarly Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*, Vol. 8, No.4, Pp.223-229. [In Persian]
- Grolnick, WS, Farkas, MS, Sohmer, R, et al 2007, Facilitating motivation in young adolescents: Effects of an after-school program, *Journal of Applied Developmental Ps ychology*, Vol. 28, Pp. 332–344.
- Habibah, E, Nooreen, N, Rahil, H 2011, Achievement motivation and self-efficacy in

- Reed-victor, E 2004, individual differences & early school adjustment: teacher appraisals of young children with special needs, *Early Child Development & Care*, No. 174: 59-79.
- Rotenberg, KJ, Michalik, N, Eisenberg, N, et al 2008, The relations among young children, s peer-reported trustworthiness, inhibitory control, and preschool adjustment, *Early Childhood Research Quarterly*, Vol.3, Pp.288-298.
- Safavi, M, Shooshtari, S, Mahmoodi, M, et al 2010, Self-directed learning readiness and learning styles among nursing students of Isfahan University of Medical Sciences, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.10, No.1, Pp.27-36. [In Persian]
- Saffari ni, M, Hazavei, D 2008, Comparison academic adjustment first to fourth year students of university and its relationship with social support from family and friends, *Quarterly Journal of educational psychology*, Vol.4, No.13, Pp.1-14. [In Persian]
- Samani, F, Chari, H 2013, Investigated the moderating role of cognitive emotion regulation between parenting and academic adjustment in university first grade student, *Quarterly Journal of Psychological Models and Methods*, Vol.3, No. 11, Pp.83-98.
- Seddighi Arfaei, F, Tamannaefifar, MR, Mansouri Nik, A 2011, relationship among body image, adjustment and academic achievement of high school students, *Quarterly Journal of Educational Innovations*, Vol.9, No.38, Pp. 51-66. [In Persian]
- Sepehri, A, Bafandeh gharamaleki, H, Sepehri, Z 2012, Relationship between academic adjustment and achievement in high school Student. 1st National Conference on Personality and Modern Life, *Sanandaj Islamic Azad University, Sanandaj Branch*. [In Persian]
- Sheard, M 2009, Hardiness commitment, gender, and age differentiate university academic performance, *British Journal of Educational Psychology*, Vol.79, No.1, Pp.189-204.
- Shokri, O, Kadivar, P, Farzad, V, et al 2007, Role personality traits and learning approaches on academic achievement of university students, *J Psychological Research*, Vol. 4, Pp. 65-84. [In Persian]
- Solimanifar, O, Shabani, F 2013, The Relation of self-efficacy and achievement motivation with academic adjustment of first year undergraduate students of Shahid Chamran University Ahvaz, *Journal of Educational Psychology Studie*, Vol.10, No.17, Pp.83- 104. [In Persian]
- Spear, LP 2000, the adolescent brain and age related behavioral manifestations, *Neuroscience and Behavioral Reviews*, Vol. 24, Pp. 417-463.
- Stewart, RA 2007, Evaluating the self-directed learning readiness of engineering undergraduates: A necessary precursor to student psychological adjustment, *Journal Psychology*, Vol. 9, No.3, Pp.310-320. [In Persian]
- Kim, B, Park, MJ 2009, The influence of weight and height status on psychological problems of elementary school children through child behavior checklist analysis, *Yonsei Med J*, Vol.50, No.3, Pp.340-344.
- Lefkowitz, ET 2003, *Predicting adjustment to college: A model of personality, coping strategies, and college adjustment* (Doctoral dissertation, Columbia University Dissertation abstracts international, 64(6B), Pp. 29-72.
- Michaelimane, M, Fathi, G, Shohoudi, M et al, 2015, Analyzing the relationship of hope, academic self-efficacy, motivation and stressors with academic adjustment among undergraduates at University of Urmia, *Quarterly Journal of New Thoughts on Education*, Vol.11, No.1, Pp.57-78.
- Michaelimane, F 2010, Relationship among identity and sexuality with college adjustment, *Journal of Psychological Studies*, Vol.2, No.6, Pp.25-42.
- Mohammadi Y, keykha A, Kazemi S, Sadeghi A, Raeisoon MR. 2015, Relationship of Metacognition Learning Strategy and Locus of Control with Academic Achievement of Students, *Scientific journal of Education Strategies in Medical Sciences*, Vol.8, No.5, Pp.323-328. [In Persian]
- Nadi, MA, Sajadian, I 2007, Standardization of self directed learning reading scale on girl's student of Isfahan high schools, *Quarterly Journal of Educational Innovations*, Vol.18, No.5 Pp.111-34. [In Persian]
- Nadi, MA, Yousefi, AR, Changiz, T 2012, Medical and dental students' understanding of Self-directed learning and its relation to individual properties]. *Step in the development of medical education, Strides in Development of Medical Education*, Vol. 8, No.2, Pp.173- 181. [In Persian]
- Nadi MA, Sadjadian, I 2011, Validation of a Self- directed learning readiness scale for medical and dentistry students, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.11, No.2, Pp.174-183. [In Persian]
- Naeimi, L, Bigdeli, Sh, Soltani Arabshahi, K 2012, Level of self-directed learning readiness in medical students. *Iranian Quarterly of Education Strategies*, Vol.5, No.3, Pp.177-181. [In Persian]
- Nooreen, N, Habibah, E, Rahil, M 2009, Understanding psychosocial behavioral patterns: Factors and problems in school to university transition, *MASAUM Journal Soc Sci*, Vol.1, Pp.42-56.
- Rastgar Khaled, A 2011, The effect of gender differences on the academic achievement, *Journal of Socio-Cultural Council of Women*, Vol.13, No.50, Pp.81-124. [In Persian]

- Williamson, SN 2007., Development of a self-rating scale of self-directed learning, *Nursing Research*, Vol.14, No.2, Pp.66-83.
- Yousefy, A, Gordanshekan, MA 2011, Review on development of Self-directed learning, *Iranian Journal of Medical Education.*, Vol.10, No.5, Pp.776-783. [In Persian]
- Yousefy, AR, Gordanshekan, M 2015, Relationship between self-directed learning and School motivation in medical students of Isfahan University of Medical Sciences, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.14, No.12, Pp.160-167. [In Persian]
- Zaree, H, Saeed, N, Mousa pour, N, et al 2013, The study of relationship between student's self-directed learning readiness in virtual education and academic achievement, *journal Higher Education*, Vol.6, No.1, (serial 21). [In Persian]
- Zarei, H, Mirhashemi, M, Pasha Sharif, H 2012, The Relationship between Thinking Styles and Academic Adjustment in Nursing Students, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.12, No.3, Pp.160-166. [In Persian]
- Zhou, Q, Main, a, Wang, Y 2010, the relations of temperamental effortful control and anger /frustration to Chinese children, s academic achievement and social adjustment: Alongitudinal study, *Journal of Educational Psychology*, Vol.102, Pp.180-196.
- projectbased learning, *World Transactions on Engineering and Technology Education*, Vol.1, Pp.59-62.
- Tajalli, F, Ardalan, E 2010, Relation of family communication patterns with self-efficacy and academic adjustment, *Journal Psychology*, Vol.14, No.53, Pp.62-78. {In Persian}
- Tamannaefar, MR, Mansouri Nik, A 2013, predicting academic performance based on in students adjustment dimensions, *Journal of Behavioral Sciences*, Vol.5, No.15, Pp.25-39. {In Persian}
- Toews, ML, Yazedian, A 2010, College Adjustment among freshmen: Predictors for White and Hispanic Males and Females, *College Student Journal*, Vol.41, No.4, Pp.891-900.
- Veskarami, H, Garavand, H, Naserian Hajiabadi, H, et al 2013, Comparative study of functions of thinking style and self-directed learning among nursing and midwifery students in Mashhad, *Research in Medical Education*, Vol.4, No.2, Pp.53- 62.
- Walters, A 2003, Understanding procrastination from a self-regulated learning perspective, *Journal of Educational Psychology*, Vol. 95, Pp. 179-187.
- Wang, A, Chen, L 2006, first year students Psychological and behavior Adaptation to college, The role of coping strategies and social support, *US-china Education Review*, Vol. 18, Pp.51-57.

The Relationship between Self- Directed Learning with Academic Adjustment and Academic Performances in Students in Qom University of Medical Sciences

Mahin Ghomi¹

Zahra Moslemi²

Seyed Davood Mohammadi^{3*}

¹: M.Sc. Educational Sciences. Educational Sciences Department, Educational Sciences & Psychology Faculty, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran

²: M.Sc. Educational Science. Educational Sciences & Psychology Department, Human Sciences Faculty, Arak University, Arak, Iran

³: Assistant Professor, Department of Psychiatry, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Abstract: Self-directed learning has become one of the primary aims of education in the last few decades. The aim of the present research was to investigate the relationship between self-directed learning with Academic Adjustment and Academic Performances among students in the Qom University of Medical Sciences. This study was conducted on 303 students in Qom University of Medical Sciences. Data were collected through two standard questionnaires on Meta cognitive inventory of O'neill, and Abedi and self-directed learning questionnaire of Fisher's. Data were analyzed using descriptive statistics methods, Pearson correlation, Independent t-test and Multiple Regression Analysis. The results of Pearson correlation test showed that there was significant positive relationship between total self-directed learning scale and its sub-scales namely self-control, desire to learning and self-management with academic adjustment and academic performances. There was also a significant positive relationship between academic adjustment and academic performances. According to Independent t-test results, there was significant difference between female and male students' in total self-directed learning scores ($p=0/04$), and two components of it: self-control ($p=0/02$) and desire to learning ($p=0/01$). Although, there was no meaningful significant difference between female and male students' mean of self-management, and there was no significant difference between female and male students' in academic adjustment; whereas, there was a significant difference between male and female students' in academic performances ($0/001$). Finally, Multiple Regression Analysis revealed that two components namely self-directed learning and academic performance predicted 23% of academic adjustment variance. Based on results, it is recommended that planners and administrators of higher education provide opportunity for students to learn self-directed strategy for lifelong learning and being active learners, thinkers, self-evaluators and adaptable ones.

Keywords: self-directed learning, academic adjustment, academic performance

***Corresponding author:** Assistant Professor, PhD in Clinical Psychology, Department of Psychiatry, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Email: mohammadi.sd@gmail.com